

הציור בתנועה

לך מייבסקי - אמן קולנוען ומשורר פולני - לקח ציור של ברויגל והפך אותו ליצירה אמנותית וקולנועית מהפנטת. ראיון // אבי שניבאום

היה מצייר את איקרוס עם גוף יפה, גבר נאה ואצילי שנופל מהשמים, בלט של נוצות וכאב, ואצל ברויגל אתה רואה בדיוק את ההפך. אתה רואה שקט. בקדמת הציור יש איכר שחורש את האדמה, רועה צאן וסירת מפרש. רק אחרי כמה זמן אתה שם לב שבמים יש רגליים שבולטות מהמים, כמו מספרים. רוב הגוף בכלל לא נראה. ב'התהלוכה לגולגולתא' יש גם גיבור מוסתר. ההתרחשות סביב הצלוב מוסתרת, אבל כשאתה שם לב אליה, אתה מבין שהיא ממוקמת באמצע. אבל תשומת הלב נלקחת למקומות אחרים בציור. זה השיעור השני של ברויגל - שהדברים החשובים נוטים להתרחש בשוליים.

שהיא? "ברויגל היה הראשון לעשות את מה שאורסון וולס ניסה לעשות ב'האזרח קיין', כלומר לא להציב אף דמות בחזית אלא ברקע, שקועים ומוחבאים. בעינינו החיים שלנו הם החזית, אבל בעיני האחרים הם הרקע. לרוב מה שמתרחש הוא מוחבא, הוא בפריפריה. הדברים קורים כשאנחנו לא שמים לב, כי אנחנו לא מצפים להם וכל כך מרוכזים בקצה של האף שלנו, שגם אם הדבר הכי טוב (או רע) קורה לידנו, לפעמים לא נשים לב." כמו ב"נוף ונפילת איקרוס", "כן, זו הדוגמה הכי בולטת. כל צייר אחר, ויש לא מעט דוגמאות,

הדמויות בציור בסיוע טכנולוגיה חדישה ועבודה סיופית שנמשכה כשלוש שנים. מאיפה הגיע הרעיון? "זה סיפור ארוך", עונה מייבסקי, פתיח שיופיע כמעט בכל תשובה שעליה ענה בראיון. "ברויגל הגיע אליי כשהייתי נער. בזמנו שהיתי הרבה בווינה, שם החלפתי רכבות בדרך לחופשות אצל דוד שלי בוונציה. בווינה הייתי פוקד באופן קבוע את המוזיאון לתולדות האמנות, שמחזיק את האוסף הכי גדול של עבודותיו של ברויגל. הייתי מהופנט מהציורים שלו, ומאוחר יותר גיליתי את הפילוסופיה העומדת מאחורי הציורים שלו."

"רציתי לעשות קולנוע כמו ציור", מצהיר האמן, הקולנוען והמשורר הפולני לך מייבסקי בראיון שנערך בלובי של מלון מלודי, שם שהה במסגרת ביקור בישראל. מייבסקי הגיע כאורח של פסטיבל אפוס הבינלאומי לסרטי תרבות ואמנות שנערך בסוף השבוע האחרון ולרגל פתיחת התערוכה "11 שירים בתנועה" במוזיאון תל אביב, שם מוצג מקבץ עבודות מהשנים האחרונות. בסרטו האחרון, "טחנת הרוח והצלב", נראה שהשאיפה שלו התגשמה באופן המושלם ביותר. הסיט, שמבוסס על "התהלוכה לגולגולתא", ציורו המפורסם של ברויגל, מצליח להנפיש את מאות

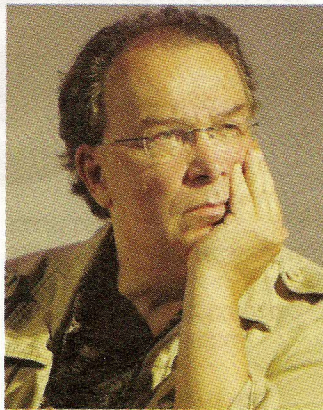
האלמנט האנושי". מייבסקי מספר שכבר בגיל 12 היה מצטייר וכותב שירה וידע שהוא רוצה להיות אמן. "בילדותי נסעתי לזונציה עם אימא, כי הקומוניסטים אסרו על כל המשפחה לנסוע והיינו צריכים להשאיר הוכחה שנחזור, בדמות אבא. שם התנשקתי לראשונה, בגיל 11. שם רצנו בכיכרות, וזה היה מקום מדהים. הייתי הולך שם לראות את 'הסערה' של ג'ורג'ונה, ויום אחד הבנתי שהוא יוצר את אותה אווירה שראיתי בקולנוע וסצנה מסוימת ב'צירים' של אנטוניוני, והחלטתי שאני רוצה לצייר כמו ג'ורג'ונה ולעשות קולנוע כמו אנטוניוני". הוא התחיל ללמוד באקדמיה לאמנות יפה בוורשה ולאחר מכן בבית הספר לקולנוע, והפך לבמאי הצעיר בפולין בגיל 24.

הפריצה הבינלאומית הייתה עם סרטו הראשון, "האביר", וריאציה ססגונית על שיר מהמאה ה-13. אף אחד לא אהב אותו בפולין, אבל בלונדון אהבו, ומשם נסע לארצות הברית, שם צפו בו אורסון וולס וג'ון בורמן ודחפו את הקריירה של מייבסקי קדימה. מאז הציג תערוכות של עבודות וידאו ברחבי העולם וזכה בשנת 2006 לטרנספקטיבה במוזיאון Moma בניו יורק.

אני מבין שאתה לא חסיד של קולנוע מסחרי. "אם זה טוב, למה לא? מובן שאני נהנה, אבל אני לא חושב שהייתי מסוגל לייצר סרט מסחרי". הוא צוחק ומוסיף: "למרות שמתברר ש'תחנת הרוח' הפך למסחרי. הוא נועד למוזיאון הלובר ולגלריה הלאומית בווינגטון, אבל בסוף, לאחר שהוצג בסאנדאנס, קנו אותו ב-54 מדינות, ב-47 מהן - לקולנוע. אף סרט פולני לא נרכש לכל כך הרבה שווקים, ובכל זאת כולם אומרים 'מה? הסרט הזה?! הוא לא סרט מסחרי'".

ומה לגבי אמנות עכשווית? "אני מרגיש מאוד מחובר למאסטרים הגדולים, ואני מעריך אותם הרבה יותר מהאמנים העכשוויים. רוב העכשווי חרא. לא הכל, אבל הרוב. זה ריק, זה חסר כל. האמנות נורקה מהחלון, אף אחד לא מצטייר כראוי, יותר מדי דברים ריקים חסרי משמעות, רעיונות קטנים בלי הרבה משמעות. יש אמנים שאני מעריך, אבל מעט".

שציירתי על בסיס ברויגל. למשל, יש פנינה השמאלית עץ. ציירתי אותו והאנימטור פירק כל עלה וענף כדי שיוזו ברוח. אבל האפקט נראה גרוע למרות שהוא עשה אותו בצורה הכי הגיונית. יצאנו לשטח, ובמשך שלושה ימים בהינו בעצים ברוח והבנו את המסתורין של העצים. יש מכניזם שבו כשהעץ זז עם הרוח הוא מייצב את עצמו

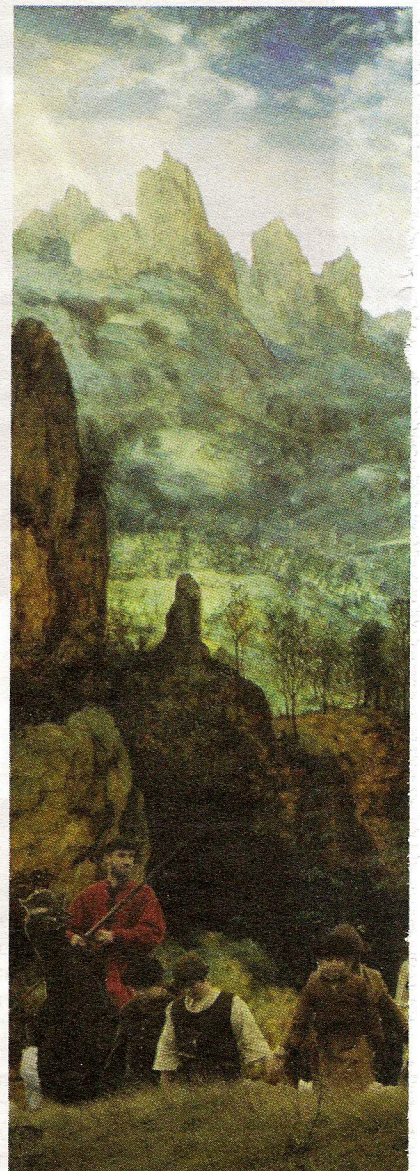
"סמכתי על ברויגל שהוא ריאליסט בכל הנוגע לתחושות ולאובייקטים, אבל המחשבה הזאת הייתה חסרת כל בסיס"

לכיוון הנגדי של הרוח כדי שלא יקרוס. יש איזה כוח בעץ שמבקש יציבות, כמו ג'ירוסקופ. חזרנו לאולפן וזה עבד מיד. גילינו הרבה דברים ככה. ארגנו חלק ועוד חלק". מייבסקי ממשיך ומספר על אותם חלקים. על עבודה אינסופית ופרפקציוניסטית - הוספת צילומי ערפל אמיתיים בין כל שכבה לשכבה (בממוצע 100), כי אלו של המחשב לא הרגישו אמיתיים, שימוש בנר על זכוכית כדי ליצור צל שחור ולא אפור, צילום של עננים בניו זילנד והצמדתם לציורים שלו כדי ליצור עננים 'ברויגליאניים' אמיתיים ועוד. "אני יכול להמשיך כי אין לזה סוף, אבל מה שאהבתי זה שהרגשתי שאני מבלה עם ברויגל בסטודיו, כי אתה חוזר כל הזמן לברויגל ואתה מגלה את הגאונות של הבן אדם". הייתה לך סבלנות לכל זה? "אין לי, אבל למדתי שתהיה לי. בינתיים השתגעתי, שנאתי ואהבתי ושוב שנאתי. אני לא איש של מחשבים, אני עדיין כותב בעט. אז כשאני רואה את הטכני, אני רוצה להכניס משהו אמיתי פנימה. את

והרעיונות האלה הם שהכניסו אותך לריאלוג עם ברויגל? "עוד בתחילת דרכי, כשביימתי אופרות, ניסיתי להשתמש בשיעורים של ברויגל ולהסתיר את הדמויות הראשיות שלי. כשהזמינו ממני הפקה ל'אדיפוס' מאוד התקשיתי. אני מעריך מאוד את סופוקלס ושנאתי את העובדה שצריך לביים אותו. זה נראה לי גדול מדי - הדיבור, המונומנטליות. לא הבנתי את זה. ליהקתי 50 ניצבים לקדמת הבמה בתפקיד חולים במגפה. אז בשלב הראשון - כשאדיפוס מזהיר הצהרות פוליטיות ומכריז שימצא את המקור למגפה, כמו אחרון הפוליטיקאים העלובים - הדרמה מתרחשת אצלם. הם מטפלים זה בזה: אב ובנו, מאהבת ומאהב וכולי. הפעולות הקטנות האלה מלפנים ממשיכות, ולקראת סוף האופרה, כשאדיפוס מעורר את עצמו, הקהל בכלל לא שם לב".

הסרט מאוד מורכב מבחינה טכנית. מה בדיוק קורה שם? "אחרי שהכנו את התחפושות ביד, עם פיגמנטים מקליפות של בצל, שכרנו 40 איכרים שיהיו ניצבים לניסיונות הצילום הראשונים. מה שיצא זה אפקט של סרט טלוויזיה רע. ניסיתי זוויות ועדשות, אבל כלום. לא הבנתי למה אני לא מצליח לצלם 100 אנשים כמו בציור של ברויגל. תמיד היו 20 מלפנים, והיתר הפכו לרקע אבסטרקטי. חשבתי שאני מפספס משהו וניתחננו את הציור במחשב. מה שגילינו היה מדהים: מתברר שברויגל צייר משבע פרספקטיבות שונות בנוף! במקומות שחשפו את זה הוא הציב דמויות שטשטשו את העניין.

סמכתי על ברויגל שהוא ריאליסט בכל הנוגע לתחושות ולאובייקטים בציורים, אבל המחשבה הזאת הייתה חסרת כל בסיס. ברויגל התגורר בפלנדרס, מקום שטוח כמו הרצפה הזאת! ואז גם שמתני לב שטחנת הרוח ניצבת על סלעים. מי בונה טחנה על סלעים, מקום בלי גישה נוחה שאי אפשר בכלל למכור בו את הקמח? זה אבסורד, זה סוריאליסטי לגמרי! אבל כמו שקפא אמר, כשאתה רוכב אמת שש פעמים, בפעם השביעית את יכול לשקר כאוות נפשך. וזה מה שברויגל עשה. צילמנו נופים רבים, בעיקר בפולין, ושמונו אותם זה על זה בפוסט-פרודקשן. השתמשנו גם באנימטורים שהנפישו ציורים

השיעור השלישי של ברויגל הוא שהגיבורים הם תמיד בתחתית הסולם מבחינה פיזית - מעונים, כנועים ונפולים. למרות שאנחנו יודעים שמבחינה סימבולית הם מייצגים תחייה, התעלות וצמיחה מעבר לקליפה הפיזית, ברויגל מדגיש את העליבות הפיזית שלהם. ויש עוד שיעור, הרביעי והאחרון: בציורים של ברויגל האנשים הפשוטים, האיכרים, הם בחזית. הם הגיבורים השקטים משום שהם מאפשרים לכל הדרמה להתרחש. אנחנו יכולים להיות אמנים או פרשנים, אבל אנחנו מתבססים על אותם אנשים פשוטים שמספקים לנו מזון ומאפשרים לנו להתקיים, הם הכוח מאחורי הכל".

אמנות